

Buharlaşmayan yağamaz. Kendimizi ne denli azımsasak yetmez: Senden benden apartmanlar dolusu var ve apartmanlarla dolu bir dünya şehir. Dünya bile yokmuş eskiden, sonradan olmuş, hayat ondan da sonra belirmiş, sonra insanlar, sonra medeniyet denilen kentlilik. Hani şimdi milyarlarca insan yaşıyor a, bu hep böyle gidecekmiş gibi geliyor insana; ama öyle mi acaba? Eninde sonunda yetersiz kalacak, örneğin, giderek azalacak enerji kaynakları, bire bin veren tohum yine başlayacak bire yüz vermeye ve sonra sonra bire on, bire beşe düşecek ve “nasıl beslenecek ki şehir?” şehirden harabesi kalacak kalsa kalsa. Daha sonra hayat kalmayacak ve giderek dünya da ortadan kalkacak. Gelen her şey - muhtemelen geldiği yoldan- gidecek. İster başına bakalım, ister sonuna -ki bulunduğumuz zamandan ikisi aynı gözüküyor- en önemimiz bile, ne için önemliyse başta ve sonda bulunmayacağı bu dünyada, nihai olarak, ne denli önemlidir, ya da kibarlığı bırakırsak önemli midir?

İnsanı bir yana bırakıp, sermayeden bakacak olsak, zenginlik için ne öncesi fark eder ne sonrası fark eder, öncesi olmasa da sonrası olmasa da zenginlik zenginliktir, ama sermayenin sermaye olması için öncesi de gereklidir sonrası da. Zenginlik bir su birikintisi gibiyken sermaye akarsu gibidir. Suyun çevrimi gereklidir akarsu için: Su yukarıdan aşağıya akar, ancak bir yolunu bulup yine çıkmalıdır ki yukarıya, akış sürsün ve yukarıya çıkmanın yolu buharlaşmadır. Sermaye insan eylemi olarak aşağıya akar, ve insan eylemi olarak yukarı çıkar. Görülen akış, yukarıdan aşağıya doğru olan devinim yani, çalışmadır. Akan sudan tas tas alabilir sermayedar. Buharlaşmaysa, yani aşağıdan yukarıya doğru olan devinimse, tüketim. Ne akış, ne de buharlaşma, sudan tas tas alanın akışı ya da buharlaşmasıdır; her iki eylem de çalışandır.

Kent, akışları ve buharlaşmalarıyla çalışan sınıf olarak çıkar ortaya. Hiç buharlaşmadan sürekli akma, ya da hiç akmadan sürekli buharlaşma halinde, akarsu kurur. Su güneşin sağladığı enerjiyle buharlaşıp, yer çekimi sayesinde akarken, sermaye bakımından, buharlaşma ve akış nasıl sağlanır?

Ussal olarak temel dayanağı insanın önemi olan kent yayılıp, genişledikçe, insanın

önemsizliği daha da farkedilir olur. İnsan önemli olmasının gerekliliğini hissederken, önemsizliğini fark ederse, ya hazcı bir yaklaşımla “neyin önemi var ki?” deyip sürekli buharlaşmaya ya da teslimiyetçi bir yaklaşımla “ne önemi var ki?” deyip sürekli akmaya yönelebilir. Fark ettiği önemsizliği, kuşkuculukla görmezden gelip, bu kuşku ya da düşünme ile «ben»ini önemin bizzat kendisi kılabilir ya da önemsizliğini fark ettiren kenti sorun görüp, kenti terk edip örneğin köpeksi bir yaşama yönelerek kendi önemini bir ihtimal bulma şansını zihnen canlı tutmaya çalışabilir. Fiiliyatta, hani bazı bazı aç bazı bazı uykusuz bazı bazı da hem aç hem uykusuz kalmak kaydıyla insan karnı doyduğu ve uyuyabildiği sürece, hele bir de bir kere alışmışsa, önemliymiş, önemsizmiş hiç kafaya takmadan, kentmiş değilmiş umursamadan yaşar. Bir biçimde düşünme durumunda kaldığında da “insan düşünmesinin tarafsız olması pek sıradan değildir” tutarsızlık eder, gerekliyse kendini kandırır ve kendini önemli kılacak bir şeyler bulur. İnsanın kendine söylediği yalan olarak önemi esaret zinciri olur. Özgür bu görülmez zincirle köleleşir.

O hâlde, neyin tüm bu ussal anlam ve önem arayışlarına gereksinimi var? Yoksa gereksiz yere mi ortaya çıkıyorlar, ki durum buysa bir gereklilik dayanağı olmadan nasıl ussal olabiliyorlar? Zenginlik için kente ne gerek var; ama sermaye kentsiz olabilir mi? Sermaye zenginlik olmaktan uzaklaştıkça, yayılan ve genişleyen kente olan ihtiyaç artar. Ancak kent yayılıp genişledikçe, bir yandan insanın önemsizliği kendisinden daha zor saklanabilir duruma gelirken, diğer yandan sermaye süreçlerinin zihne ussallık olarak yansımalarının usa aykırılığı daha da belirginleşir; ancak, usa aykırının ussallığı reddedileceği ana kadar ussallık olarak kabulüyle yapılan hata o denli büyümüştür ki, insan reddetmeyi neredeyse bizzat kendi kendini reddetme olarak hisseder, bir yandan da “böyle gelmiş neden böyle gitmesiné fikri düşünmeyi sarar. Bir çocuğun ya da meczubun kralın çıplak olduğunu söylediğinde, o zamana kadar kralın çıplak olduğunu gördükleri hâlde kralı giyinik görüyorlarmış gibi davrananların kütleli olarak birden davranışlarını değiştirmeleri masallarda kalır. Peki, yaşadığımız dünyada ne olur? Hele bir de insanların görmezlikten geldikleri, ömürlerinin göstere göstere parça parça koparılıp alınması, sömürülmesiye, kolay mı bunun kabulü?

Buharlaşan suyun nereye düşeceği de belirsizdir. Yerküre büyük: Yani, su buradan buharlaştı diye yine bu ırmağın kaynağını besleyecek biçimde yağmak zorunda mı? Kim bilir nerede buharlaşmıştır bu ırmağın suyu ve bu ırmaktan buharlaşan su kim bilir nereye yağar? Bir yer neme boğulup akarsu buharlaşmadan «boşa» akıtılırsa ve buharlaşma kütleli olarak taşıma suyla gerçekleştirilirse, ne olur, bu durum ne kadar sürer? Herhâlükârda, en azından, o yerin tabiatı değişir gibi gözüküyor. Yoksa metaforu zorlamasak mı?

Nihayetinde bu dünyada, bu dünyadakilerle temellendirilebilecek bir anlam bulunmaz. Bu bağlamda kalındıkça, hayat da anlamsızdır. Ancak aynı bağlamdan yararın yararsızlığı, gereğin gereksizliği, değer değerli, önemin önemsizliği, anlamın anlamsızlığı ve yararın, gereğin, değer, önemin, anlamın iyiyi temellendirecek dayanaklar olmadığı çıkmaz mı? Yararsız, gereksiz, değersiz, önemsiz, anlamsız da olsa ne fark eder, kıyılır mı değer size?

Türkali Mah., Beşiktaş